

KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách

cyklus diskusí s kritickou reflexí současné české společnosti

listopad 2008 - listopad 2009

www.usvitvcechach.cz

ČESKÁ KRAJINA - o vztahu člověka ke krajině, přírodnímu a kulturnímu bohatství

On-line rozhovor se ZDEŇKEM LUKEŠEM

6. května 2009 14:00-15:00 hod., webové stránky týdeníku Respekt

Diskutovat na téma vztahu člověka ke kulturnímu bohatství, historii i krajině, jste mohli s historikem a architektem Zdeňkem Lukešem.

Zdeněk Lukeš (*1954) je architekt, renomovaný publicista, historik a kritik na poli české architektury. V roce 1980 absolvoval fakultu architektury ČVUT. V letech 1980-1990 pracoval v archívu architektury NTM, prováděl průzkum pražské architektury a zúčastnil se několika architektonických soutěží. Po revoluci nastoupil do Kanceláře prezidenta republiky (1990), v letech 2000-2003 byl také děkanem fakulty architektury v Liberci. Je autorem a spoluautorem řady článků, knih a výstav, např. o J. Plečnikovi, *Deset století architektury*, *Splátka dluhu*, připravil knihu *Architektura 20. století - průvodce po architektonických památkách České republiky*, který představuje charakteristické znaky a významné stavby tohoto období. Jméno Ing. arch. Zdeňka Lukeše najdete také pod tituly jako *100 staveb - moderní architektura Středočeského kraje*, *Slavné pražské vily*, *Praha 1891-1918 - Kapitoly o architektuře velkoměsta* a další. Spolupracuje dlouhodobě s ČT, ČR, BBC, internetovým Neviditelným psem, v Respektu (a jeho předchůdci Informačním servisu) publikoval řadu článků, v roce 1990 byl externím spolupracovníkem redakce.

On-line rozhovor navazuje na cyklus diskusí pořádaných *Masarykovou univerzitou, Divadlem Husa na provázku* a občanským sdružením *DIALOG centrum, o.s.* pod názvem "KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách", který je věnován reflexi současné české společnosti u příležitosti dvacátého výročí listopadových událostí roku 1989 a poběží od listopadu 2008 do listopadu 2009. Cyklus začal 8. listopadu 2008 diskusí "Prolog s Václavem Havlem". Více na <http://www.usvitvcechach.cz/>.

(Rozhovor je hodinový, je tedy časově ohraničen, proto výběr dotazů a také rozsah odpovědí je na odpovídajícím. Rozhovory podléhají pravidlům diskusního fóra uvedeným v obchodních podmínkách.)

odkaz: <http://respekt.ihned.cz/rozhovory/c1-36934600-o-kulturnim-bohatstvi-se-zdenkem-lukesem>

Pane Lukeši, chtěla bych se Vás zeptat jak se Vám líbí dle mého názoru neforemné krabice nákupních center na periferii měst? A ještě jeden dotaz: Dle mého názoru zásadním způsobem ubývá zemědělské půdy v Čechách na úkor průmyslových zón a právě nákupních center. Máte na to nějaký názor?

Jarmila Konopásková 3.5. 09:41

Krabice nákupních center se mi nelíbí, ale je to problém všech zemí. Prodává se tu levněji, než v malých obchodech v centrech měst a zákazníkům mají tato centra stále dost. Ubývání zemědělské půdy se mi taky nelíbí. Zatím nikdo nepřišel na nápad, co s tím.

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:07

Dobrý den, nemrzí Vás jako architekta chátrání Barandovských teras? Kolik podobných unikátních staveb v ČR takto chátrá?

Mirka A. 3.5. 10:12

Mrzí, naštěstí je snad již hotov projekt citlivé opravy Urbanovy známé restaurace. Vedle bude stát nový hotel, který by snad měl přinést investorovi peníze na opravu a provoz restaurace. Novostavba je řešena tak, aby nebyla zespona viditelná (autory jsou respektovaní brněnští architekti Kuba a Pilař).

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:09

Jaký máme vztah k existujícím hodnotám, které vytvořili naši předkové? Do jaké míry existující věci/stavby rozvíjíme či naopak přebíjíme novým?

Kabinet Havel 5.5. 11:36

Jsem nostalgik, ale nic se nemá moc přehánět. Vývoj nelze zastavit a vytvářet skanzeny. Je třeba říci, co je nedotknutelné, s čím je možno pracovat a co se může nahradit. U nás se ovšem pohybujeme v extrémech – buď totální nedůvěra k dnešní architektuře a snaha vše zakonzervovat a změnit ve skanzen, nebo naopak velkolepé „kobercové“ urbanismy.

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:47

Dobrý den. Pane Lukeši, skrývá i naše Svatovítská katedrála ve svých zdech a výzdobě odkazy dávných tajných spolků? Může mít pobyt uvnitř katedrály nějaký vliv na organismus člověka? Co pocítíte Vy při její návštěvě? Čím je tato stavba skutečně jedinečná?

Marmaroš 5.5. 12:16

Určitě skrývá mnohá tajemství. Skvělým zážitkem je procházka po vnitřním triforiu, odkud vidíte loď katedrály z nezvyklého úhlu, navíc je tu krásná galerie portrétů jejích stavitelů. Je to mistrovské dílo Matyáše z Arrasu a Petra Parléře a dík patří i trojici architektů, která se zasloužila o dostavbu: Josefu O. Krannerovi, Josefu Mockerovi a Kamilu Hilbertovi.

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:13

Jak se určitá doba může zapsat do krajiny, tváří měst a vesnic? Jak se zapsalo 20. století do české krajiny a jak se do krajiny zapíše naše současná doba?

K H 5.5. 12:19

To je zase na dlouhý text. Každá doba se nějak zapíše, jistě i ta naše. Zhodnotí to další generace a za něco nás asi pochválí a za něco by nás jistě nejradyji vytahala za uši.

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:58

Jak vnímáte prostředí českých měst a vesnic? Jak se v nich žije? Jak na nás působí a jak nás ovlivňují? A jak naopak my měníme jejich podobu?

Kabinet Havel 5.5. 12:56

To je na román. Řada věcí mne trápí, ale nejsem ani příznivcem jakési uměle pěstované lahodnosti. K obcím i městům patří i to negativní – určitá neuspořádanost, opršelost, periferie. Jen toho nesmí být příliš mnoho. Hezky k tomuto tématu přistupoval (bohužel už zesnulý) sociolog Bohuslav Blažek. Hledal klady i ve věcech, kde bychom je asi nečekali. Neměl rád, když někdo zvenčí dirigoval obyvatele, jak mají žít, bydlet...

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:52

Jak se stavíte k možnosti dostavby zničené radnice na Staroměstském náměstí? Z pohledu historika i z pohledu architekta?

Marek Vařeka 5.5. 13:41

V podstatě jsem pro dostavbu, ale předem je třeba přesně říci, k čemu má sloužit. Nutný je podrobný archeologický průzkum lokality a dobré zadání. Teprve pak by měla následovat mezinárodní soutěž s respektovanou porotou. Pokud se pak najde špičkový návrh, proč nestavět. Příprava takové akce může ale trvat roky, nicméně není kam spěchat.

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:16

Nacházíte v české krajině tvůrčí inspiraci pro svou práci? Odráží se v nás nějak krajina, ve které žijeme a jakým způsobem?

Kabinet Havel 5.5. 13:48

Snad ano, ale jak v kom.

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:51

Vidíte nějaké problémy současné české krajiny?

K H 5.5. 14:25

Ale jistě, je jich spousta.

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:55

Jaký máme vztah ke krajině? Jsme vůči ní dostatečně zodpovědní? Jak krajinu využíváme a přetváříme?

Kabinet Havel 5.5. 14:50

Jak kdy a kde. Nemyslím, že bychom si krajiny nevážili. Děsí mne hloupé nápady, které bez přemýšlení nějaký horlivec začne realizovat a pak je už pozdě – např. kácení alejí podél silnic. Rakušané to kdysi provedli a teď nám naše aleje závidí.

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:55

Setkal jste se při putování českou krajinou s geniem loci / duchem / atmosférou místa? Existuje genius loci? Jak ho vnímáte?

Kabinet Havel 5.5. 15:05

Jasně, jsou taková „kouzelná“ místa. Vnímám je dost intenzivně.

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:51

Dá se v případě měst jako jsou Karviná, Havířov apod. mluvit o kulturním bohatství (snad možná kulturní dědictví)? Měla by být některá městská sídliště zachována jakožto skanzen pro generace příští?

V. Bušík 5.5. 15:36

Nemám obecně k sídlištím z totalitní éry kladný vztah, beru je spíš jako smutné dědictví, s nímž se musíme nějak důstojně vypořádat. Nejsou samozřejmě všechna stejná, některá docela ujdou (např. Lesná v Brně). Náprava není snadná a bude to trvat ještě léta. Paneláky je třeba zateplit a dát jim nový kabát, čímž nemyslím nějaké trapné romantizující stříšky nebo dekorace - tohle musí dělat kvalitní architekt nebo výtvarník. Na sídlištích jsou navíc většinou volná místa, kde se dá postavit něco hodnotného. Pak lze nějak vylepšit parter, provést kvalitní parkovou úpravu... Skutečné město ale ze sídliště zřejmě nikdo neudělá. Takový skanzen totality by nebyl špatný - pár paneláků nechat v původním stavu - ale kdo to zaplatí a bude provozovat a kdo pořídí lidem nové byty, za to, že domy uvolní?

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:24

Máte k nějakému místu v české krajině silný citový vztah? Co je to za místo, v čem je vám blízké?

Kabinet Havel 5.5. 15:41

Takových míst je mnoho, nelze je všechna vypsat. Často to souvisí se nějakou vzpomínkou z dětství. Asi nejraději mám proto okolí vesnice Šimanov na Českomoravské vysočině, kde jsem strávil jako kluk hezké chvíle u své třetí babičky. Je tam půvabná mírně zvlněná krajina a střídají se lesy, louky, rybníky. Třetí babička bydlela na okraji takového lesa, o okno se třela větev starého smrku, voněla tam smůla a taky pečené buchtý.

Zdeněk Lukeš 6.5. 13:47

Stává se krajina součástí kulturního bohatství a historií jen díky stavbám lidí - architektuře?

Jak silný vliv má národnost na povahu a ráz krajiny a opačně?

Viktor Janotka 5.5. 16:49

To je otázka - příroda na neobydlené planetě může být sebekrásnější, ale co z toho? Naši krajinu ale netvoří jen stavby. Co se týče vztahu člověka a krajiny, nejde ani tak o národnost obyvatel, ale spíš charakter území, klimatické podmínky, míru industrializace (a tím míru závislosti lidí na zemědělské půdě) a mnohé další faktory. I některé původně dobře míněné aktivity mohou přitom přinést děsivé výsledky - viz tzv. sociální inženýrství v zemích třetího světa.

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:31

Dobry den pane architektke, nejdrive mi dovolte vam podekovat za vasi praci, již se snazite ovlivnit k lepsimu vztah cechacku,moravanu a slezanu k videni krajiny a s tim spojene domy,zivot lidi se vsim vsudy.Za vsechny knizky atd., prispevky do novin.. Moc si vasi prace vazim. Jen mi je lito, ze se nepovedl boj za knihovnu pana Kaplickeho. Prisli jsme o hodne... Co si myslite o tzv. pasivnich domech, slamenych domech a jinych k zivotnimu prostredi citlivych staveb, ze jsou , bohuzel, tak neprimerene-tedy pro nas-drahe, kdybychom byli mladi, jdeme hned do toho. Je taky o nich mala propagace, ale to je ve vsem, co je dobre, se neumi moc prosadit, ze? oproti..skoda slov-DIKY

M.R. 6.5. 11:36

Díky. Kaplického knihovny je mi taky líto... Co se týče "ekologických" staveb, nemyslím, že by se o nich psalo málo, naopak, dnes se o tento typ stavění zajímá čím dál víc lidí a tématu se věnují často i přílohy našich deníků a týdeníků. Jiná věc je cena, ale čím víc se budou takové objekty stavět, tím bude cena nižší. Bohužel to automaticky neznamená, že půjde o dobrou architekturu. Viděl jsem projekty a realizace tzv. šetrných staveb, které ovšem ve výsledku krajinu spíš hyzdily.

Zdeněk Lukeš L 6.5. 14:35

Dobry den.Pane Lukesi, co je pro vas osobne nasim nejvetsim ceskym kulturnim bohatstvim (nejen v architektuře)? S díky za odpověď.

Honza Palenicek 6.5. 12:33

Toho je skutečně hodně, a pokud nejen v architektuře... Tak se omezím snad raději jen na tu architekturu. Naše města jsou pozoruhodně zachovaná, neprošla naštěstí ani totálními asanacemi v minulých epochách (bohaté metropole jako Paříž, Londýn, Berlín, Vídeň se změnily zejména v XIX. století k nepoznání). U nás mnohde zůstal zachován středověký urbanismus a domy byly různě upravovány, čímž vznikla neopakovatelná mozaika stylů a slohů, kterou jinde ve světě téměř nenajdete. Přitom je výsledek docela harmonický, ba i půvabný. Tohle dědictví se dá ovšem docela snadno zničit neuváženými činy. Jsem pro, aby byla tato mozaika doplňována dále kvalitní soudobou architekturou, ale s citem ke kontextu a tomu, čemu se výstižně říká genius loci.

ZL 6.5. 14:42

Dobrý den, četl jsem, že jste odpůrcem návratu tramvají na Václavské náměstí (v podélném směru). Podle mého názoru tak široký bulvár tramvajovou trať i provoz tramvají snese velmi lehce. Doprava v první řadě zpřístupní náměstí. Vzniknou nové možnosti spojení ať již běžně provozované nebo nouzové, v případě oprav jiné trati. To jsou velké výhody. Vzpomínám na tramvaj na pěší zóně v Zurichu i v jiných městech. Je to přirozené a příjemné. Václavák je v současné době nechutný a tramvaj mu jen pomůže. Nezměníte názor?

Václav Šámal 6.5. 13:08

Nejsem nějaký zásadní odpůrce tramvají na Václaváku, důvody mám spíš pragmatické. Bude to především nesmírně drahé. V případě nějakého kolapsu vytvoří navíc tramvaje hradbu, která náměstí předělí. To ostatně pamatuju z doby, kdy tu tramvaje jezdily. Proč nepustit na náměstí, ale i na Příkopy a Národní třídu elektrické minibusy, které budou pendlovat a vozit lidi, kam potřebují? Takhle to přece funguje v řadě metropolí a náklady jsou celkem zanedbatelné. Ušetřené peníze bych raději investoval do úpravy parteru, nových kašen, dlažeb... Ale pokud se tam vrátí tramvaje, naříkat nebudu.

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:47

Dobry den, vzniklo v CR v oblasti architektury neco, co je architektonicky cenne i v mezinarodnim kontextu (nejaka stavba, krajinnny prvek ci technologicky pristup atd.)? Mohla tim byt NK dle navrhu Jana

KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách • www.usvitcechach.cz • on-line rozhovory RESPEKT

Kaplickeho? V cem by byla její originalita ci prvenstvi. Dekuji za odpoved.

Kocourek 6.5. 13:14

Jistě, vezmu-li to od konce 50. let, pak zejména pavilon "Z" na brněnském výstavišti, nové věže emauzského kostela v Praze, Hubáčkův vysílač s hotelem na Ještědu. Z posledních let Gehryho Tančící dům v Praze, který najdete na obálkách mnoha světových průvodců po naší metropoli. Kaplického knihovna (ale i jeho návrh koncertní síně do Českých Budějovic) by svou originalitou mohly tento seznam doplnit. V případně knihovny se už o tom ale nepřesvědčíme...

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:51

Dovolte mi jeste jednu otazku. Rada prazskych ale nejen prazskych prvorepublikovych vil jsou ukazky velmi kvalitni architektury. Myslite si, ze nasi soucasni bohaci si stavi take tak architektonicky zajimave domy, nebo bohuzel ne? Jsme vubec schopni to jako jejich soucasnici posoudit nebo to oceni az budouci generace? Jak tomu bylo v minulosti? Diky a hodne uspechu.

Kocourek 6.5. 13:25

Ale jistě - pár bohatých lidí si staví kvalitní rezidence i dnes, většina tak ovšem nečiní. Za první republiky tomu nebylo jinak, těch skutečně kvalitních objektů nevzniklo zase tolik (byť jistě víc, než dnes). Z architektonického hlediska nejcennější vily si ovšem stavěla střední třída (viz Baba)- lékaři, spisovatelé, přírodovědci, právníci... Kvalitu jsme jistě schopni posoudit už dnes, kýč snad poznáme.

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:55

Kdybyste si mohl postavit vilu, kde by to bylo, v jakém stylu a z jakých materiálů?

Fr. Pavlišta 6.5. 14:15 ZL

Já bych si vilu asi nestavěl... A kdyby, tak přízemní objekt s vnitřním átriem a s hezkým okolím...

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:56

Mají se stavět pomníky (sochy) významným osobnostem národa? Mají se bořit pomníky těch jejichž "čas" již minul?

Turista 6.5. 14:23

Proč nestavět, jen si nemyslím, že to musí být za každou cenu tradiční "panáci". Bourání pomníků z politických příčin je bohužel český zvyk...

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:57

Který z českých architektů je vám blízký a je vám vzorem svojí tvorbou?

Lucie Srbová 6.5. 14:32

Těch je mnoho...

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:58

V čem vidíte největší konkurenceschopnost současné české architektury (architektů), kde je její Achillova pata?

Sládek 6.5. 14:39

Naši architekti by se měli především snažit vstoupit do světové soutěže a stavět venku a prosadit se tam. Tady se vše odehrává na malém českém písečku...

Zdeněk Lukeš 6.5. 15:00

Prozradíte příběh vašeho rozhodnutí věnovat se architektuře?

Lenka Srbová 6.5. 14:49

Já chtěl studovat dějiny umění, ale kádrový posudek byl hrozný... tak jsem to zkusil na Technice. Teď se vlastně věnuji dějinám architektury, takže se mi přání splnilo.

Zdeněk Lukeš 6.5. 14:59